

**ΟΙ ΧΡΗΣΜΟΙ ΤΟΥ ΜΑΝΤΕΩΣ
ΒΑΛΑΑΜ ΔΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ
ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛ
(ΑΡΙΘΜΟΙ 22, 1-24, 25)**

ΥΠΟ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ν. ΣΙΜΩΤΑ

ΟΙ ΧΡΗΣΜΟΙ ΤΟΥ ΜΑΝΤΕΩΣ ΒΑΛΑΑΜ ΔΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛ

(ΑΡΙΘΜΟΙ 22, 1-24, 25)

ΥΠΟ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ν. ΣΙΜΩΤΑ
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

*«Ἰδοὺ λαὸς ὡς σκύμνος ἀναστήσεται
καὶ ὡς λέων γανυρωθήσεται·
οὐ κοιμηθήσεται ἕως φάγη θήραν,
καὶ αἷμα τραυματιῶν πίεται»
(Ἀριθμ. 23, 24)*

Ὅταν οἱ Ἰσραηλῖται, οἱ ἐξεληθόντες ἐκ τῆς Αἰγύπτου¹, τῆς χώρας τῆς καταδυναστεύσεως των, ἔφθασαν, μετὰ ἀπὸ μακροχρόνιον καὶ περιπετειώδη ὁδοιπορίαν, εἰς τὰς στέππας τῆς Μωάβ, ἐστρατοπέδευσαν προσωρινῶς ἐκεῖ, πρὸς ἀνασυγκρότησίν των. Ἐκ τῆς περιοχῆς ἐκείνης θὰ κατηυθύνοντο πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τὴν παλαιάν των πατρίδα. Μετ' οὐ πολὺ, προφανῶς, ὁ βασιλεὺς τῶν Μαδιανιτῶν² Βαλάχ, ὅστις ἐβασίλευε τότε καὶ εἰς τὴν χώραν Μωάβ, ἀνησύχησε σοβαρῶς ἀπὸ τὰς στρατιωτικὰς νίκας καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἔστω καὶ προσωρινὴν αὐτόθι ἐγκατάστασιν τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον κατακαλύψει «τὴν ὄψιν τῆς γῆς» ἐκείνης³. Μὴ δυνά-

1. Ἡ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἔξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὡς ἓν ἐκ τῶν πλέον σημαντικῶν γεγονότων τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰσραὴλ, συνέβη, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, καὶ συμφώνως πρὸς τὰς ἀγιογραφικὰς μαρτυρίας, ἐπὶ τοῦ Φαραῶ Mernephtah, βασιλεύσαντος ἐν Αἰγύπτῳ ἀπὸ τοῦ 1234 ἕως τοῦ 1224 π.Χ. περίπου (βλ. καὶ Π. Σιμωτᾶ, Ἀμαλχηταὶ καὶ Ἰσραηλῖται ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ τιμητικοῦ τόμου «ΦΙΛΙΑ εἰς Κωνσταντῖνον Μπόννη», Θεσσαλονίκη 1989, σελ. 128).

2. Κατὰ πᾶσαν βεβαιότητα οἱ Μαδιανῖται ἦσαν ἀραβικὴ νομαδικὴ φυλὴ, ἐγκατεστημένη νοτιοανατολικῶς τῆς Παλαιστίνης (βλ. καὶ H. Schneider, Numeri, Würzburg 1952, σελ. 58 (Echter Bibel).

3. Ἀριθμ. 22, 11.

μενος, ὅμως, νὰ ἀντιμετωπίσῃ αὐτοὺς διὰ τῶν ὄπλων, ἐζήτησεν ἄλλου εἰδους βοήθειαν καὶ ἠθικὴν συμπαράστασιν ἐκ μέρους ἐνὸς εὐρύτατα γνωστοῦ μάντεως, εἰδωλολάτρου, ὀνόματι Βαλαάμ, ὅστις κατῴκει ἐν Βαθουρᾷ, πόλει τῆς Μεσοποταμίας, πλησίον τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου. Ἀπηνυθύνθη, λοιπόν, δι' ἀπεσταλμένων του πρὸς τὸν διάσημον τοῦτον ἐθνικὸν μάντιν καὶ τοῦ ἐζήτησεν, ἔναντι δελεαστικῆς ἀμοιβῆς, νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν χώραν του, διὰ νὰ καταρασθῇ καὶ ἀναθεματίσῃ τοὺς Ἰσραηλίτας, μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἡδύνατο δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ τοὺς ἐξασθενίσῃ καὶ νὰ τοὺς κατανικήσῃ, καὶ τοιουτοτρόπως νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς περιοχῆς⁴. Ἡ τοιαύτη ἐλπίς του ἐβασίλευτο εἰς τὴν φήμην τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος μάντις, ὅτι ἦτο ἱκανὸς νὰ καταστρέψῃ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους θὰ κατηρᾶτο, ἐνδεχομένως δὲ καὶ εἰς τὴν προσωπικὴν του πεποιθήσιν, ὅτι ὁ μακρυνὸς οὗτος μάντις θὰ διέθετε καὶ ἄλλας, πέραν τῶν φυσικῶν, δυνάμεις⁵.

Οἱ βασιλικοὶ ἀπεσταλμένοι ἐφθασαν ἐγκαίρως εἰς τὸν προορισμὸν τῶν, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν ἀμοιβὴν διὰ τὴν μαντείαν, ἀνέμενον δὲ τὴν σχετικὴν ἀπάντησιν τοῦ ἐθνικοῦ μάντεως, ἡ ὁποία, συμφώνως πρὸς ὑπόσχασίν του, θὰ ἐδίδετο εἰς αὐτοὺς τὴν πρωΐαν τῆς ἐπομένης ἡμέρας. Ἀλλ', ὡς ἀναφέρεται ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ὁ Θεὸς εἶπε κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην πρὸς τὸν Βαλαάμ, προφανῶς κατ' ὄναρ, νὰ μὴ πορευθῇ μετ' αὐτῶν, οὔτε νὰ καταρασθῇ τὸν Ἰσραήλ, διότι ὁ λαὸς οὗτος ἦτο εὐλογημένος⁶. Τοιουτοτρόπως ἡ ἀποστολὴ ἐκείνη οὐσιαστικῶς ἀπέτυχεν. Μετὰ δὲ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν βασιλικῶν ἀπεσταλμένων εἰς τὴν πατρίδα τῶν, προσεκάλεσεν ὁ Βαλαάμ διὰ δευτέραν φορὰν τὸν περιβόητον μάντιν, ἀποστέλλων πρὸς αὐτὸν περὶ σσότερα τώρα καὶ ἐπισημότερα τῶν προηγουμένων πρόσωπα καὶ ὑποσχόμενος ὅτι θὰ πράξῃ πρὸς χάριν του πᾶν ὅ,τι τοῦ ζητηθῇ⁷, ἐὰν μεταβῇ ἐκεῖ, προκειμένου νὰ καταρασθῇ τοὺς Ἰσραηλίτας. Ἀλλ' ὁ Βαλαάμ ἀπήντησεν εὐθαρσῶς, ὅτι ἂν τελικῶς δεχθῇ νὰ ἔλθῃ, θὰ εἴπῃ καὶ θὰ πράξῃ μόνον ὅ,τι τοῦ ὑπαγορεύσῃ ὁ Θεός, ἔστω καὶ ἂν τοῦ χορηγήσῃ ὁ Βαλαάμ ὀλόκληρον τὸν οἶκον αὐτοῦ, πλήρη θησαυρῶν καὶ πολυτίμων ἀντικειμένων καὶ ὑλικῶν ἀγαθῶν⁸.

4. Ἀριθμ. 22, 5 ἐξ.

5. Τὰ περὶ Βαλαάμ καὶ Βαλαάμ ἀναφέρονται καὶ ἐν Δευτ. 23, 5-6. Ἰησ. Ν. 24, 9-10. Κριτ. 11, 25.

6. «Οὐ πορεύσῃ μετ' αὐτῶν, οὐδὲ καταράσῃ τὸν λαόν· ἔστι γὰρ εὐλογημένος» (Ἀριθμ. 22, 12).

7. «Ὅσα ἂν εἴπῃς, ποιήσω σοι» (Ἀριθμ. 22, 17).

8. «Ἐάν δῶ μοι Βαλαάμ πλήρη τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀργυρίου καὶ χρυσίου, οὐ δυνήσομαι παραβῆναι τὸ ῥῆμα Κυρίου τοῦ Θεοῦ, ποιῆσαι αὐτὸ μικρὸν ἢ μέγα ἐν τῇ διανοίᾳ μου» (Ἀριθμ. 22, 18).

Εἶναι ἄξιον προσοχῆς, ὅτι ὁ μάντις Βαλαάμ ἀνέμενεν, ὡς εἶπε, τὴν ὑπόδειξιν τοῦ Γιαχβέ, τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ὄχι ἐθνικοῦ τινος θεοῦ, παρ' ὅτι ἦτο εἰδωλολάτρης μάγος, ξένος πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν Ἰσραηλιτῶν! Ἐν προκειμένῳ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πιθανολογηθῇ, ὅτι ὁ Βαλαάμ ἦτο μὲν εἰδωλολάτρης μάγος, μάντις καὶ ψευδοπροφήτης, ἀλλ' ἐγνώριζε καὶ ἐσέβετο καὶ τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραήλ, τὸν Γιαχβέ. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖται α') ἐκ μιᾶς ἐν Ἀριθμ. 22, 18β φράσεώς του, τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ βασιλέως Βαλάκ («ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει θὰ ἦτο δυνατόν νὰ παραβῶ τὴν ἐντολὴν Κυρίου τοῦ Θεοῦ μου», κατὰ τὸ μασωριτικὸν ἑβραϊκὸν κείμενον, ἢ «οὐκ ἐκλήσομαι παραβῆναι τὸ ρῆμα Κυρίου τοῦ Θεοῦ», κατὰ τοὺς Ο')⁹, β') ἐκ μιᾶς ἐν 22, 19 παραπλησίως ἄλλης, μαρτυροῦσης περὶ ἐπικοινωνίας τοῦ ἐν λόγῳ ἐθνικοῦ προφήτου μετὰ τοῦ Θεοῦ («μείνατε καὶ σεῖς τὴν νύκτα ἐδῶ καὶ θὰ μάθω τί ἄλλο θὰ μοῦ πῇ ὁ Κύριος», ἢ «καὶ νῦν ὑπομείνατε αὐτοῦ καὶ ὑμεῖς τὴν νύκτα ταύτην, καὶ γνώσομαι τί προσθήσει Κύριος λαλήσαι πρὸς με», κατὰ τοὺς Ο'), ἀλλὰ καὶ γ') ἐκ τῆς περαιτέρω διηγήσεως, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι «ἦλθεν ὁ Θεὸς πρὸς Βαλαάμ νυκτὸς καὶ εἶπεν αὐτῷ» (στίχ. 20) καὶ δ') ἐκ τοῦ στίχου 38 («τὸ ρῆμα, ὃ ἐὰν ἐμβάλῃ, ὁ Θεὸς εἰς τὸ στόμα μου, τοῦτο λαλήσω») κ.λπ. Ἀνεχώρησε, πάντως, τὴν φορὰν αὐτήν, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, πρὸς συνάντησιν τοῦ βασιλέως Βαλάκ.

Καθ' ὁδόν, ὅμως, συνέβη ἐν ἑκτακτον περιστατικόν, παρόμοιον ἐκείνων, διὰ τῶν ὁποίων γνωστοποιῦνται ἐνίοτε ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ αἱ χάριν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ἐκδηλούμεναι ποικίλαι θαυμασταὶ ἐνέργειαι τοῦ Θεοῦ, αἱ μαρτυροῦσαι περὶ τοῦ ὑπερφυσικοῦ τρόπου τῆς ὑπ' αὐτοῦ προστασίας τοῦ περιουσίου λαοῦ του¹⁰. Τὰ γεγονότα δὲν ἐκτίθενται ὁμαλῶς, διότι τὸ βιβλικὸν κείμενον δὲν ἔχει φυσικότητα ἐνταῦθα. Καὶ ἡ ὅλη διήγησις περὶ τὸν Βαλαάμ ἐμφανίζεται ἀσυνήθης καὶ παράδοξος, λόγῳ καὶ τῆς ὑπάρξεως, σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἀσαφεῶν τινῶν ἐν αὐτῇ¹¹. Ἐνταῦθα διαπιστώνει ὁ ἀναγνώστης καὶ τὴν ἐξῆς ἀσυνέπειαν εἰς τὴν διή-

9. Ἐνταῦθα ὀρθότερον εἶναι τὸ κείμενον τῶν Ο', τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει τὸ κτητικὸν «μου» («Κυρίου τοῦ Θεοῦ μου»).

10. Περὶ τοῦ περιστατικοῦ αὐτοῦ βλ. ἐν Ἀριθμ. 22, 21-35δ, ὅπου γίνεται λόγος διὰ τὴν παράδοξον βιβλικὴν διήγησιν, τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν ὁμιλήσανσαν ὄνον τοῦ Βαλαάμ, εἰς ἐν κείμενον ἀσυνήθης καὶ πληρὴ σκοτεινῶν σημείων. Λεπτομερείας ἐπ' αὐτοῦ βλ. ἐν Π. Σιμωτᾶ, Αἱ διηγήσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης διὰ ζῶα ὁμιλήσαντα, Ἀθήναι 1992, σελ. 31 ἔξ. (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας»).

11. Βλ. καὶ Κ. F. Krämer, *Numeri und Deuteronomium*, Freiburg 1955, σελ. 146 (Herders Bibelkommentar).

γησιν: ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Βαλαάμ νὰ μεταβῇ πρὸς συνάντησιν τοῦ Βαλάκ¹², πῶς ἐν συνεχείᾳ «ὠργίσθη θυμῷ» διὰ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτήν;¹³ Ἄλλ' ἐν προκειμένῳ πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι, συμφώνως πρὸς τὴν γνωστὴν θεωρίαν περὶ τῶν πεντατευχίων πηγῶν, ἐν Ἀριθμ. 22-24 ἀναμινύονται εἰς μίαν καὶ μόνην διήγησιν στοιχεῖα, τὰ ὅποια εἰς τινὰς περιπτώσεις συγκρούονται μεταξύ των, διότι προέρχονται ἀπὸ δύο διαφορετικὰς πηγάς, ἥτοι τὴν Γιαχβικὴν (J) καὶ τὴν Ἑλωχειμικὴν (E)¹⁴. Ἐκ τῶν δύο δὲ τούτων πηγῶν προήλθον ἐνταῦθα διπλαῖ διηγήσεις, ἡ ὑπαρξὶς τῶν ὁποίων γίνεται καταφανὴς ἐν 22, 3 (ὅπου γίνεται λόγος μόνον περὶ τῶν Μωαβιτῶν)¹⁵, ἐν 22, 4α (ὅπου γίνεται λόγος καὶ περὶ τῶν Μαδιανιτῶν)¹⁶, ἐν 22, 20 (ὅπου ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει εἰς τὸν Βαλαάμ νὰ μεταβῇ πρὸς συνάντησιν τοῦ Βαλάκ)¹⁷ καὶ ἐν 22, 22 ἐξ., (ὅπου παραδόξως τὸν ἐμποδίζει νὰ συναντηθῇ μετ' αὐτοῦ)¹⁸. Συμφώνως πρὸς τὴν ὡς ἄνω κριτικὴν τοῦ δυσχεροῦς τούτου κειμένου, τὸ κεφάλαιον 23 προέρχεται κυρίως ἀπὸ τὴν Ἑλωχειμικὴν πηγὴν, τὸ δὲ 24 ἀπὸ τὴν Γιαχβικὴν¹⁹. Κατὰ τὴν διάρκειαν, πάντως, τοῦ μνημονευθέντος περιστατικοῦ, ἔλαβεν ὁ μάντις τὴν θεῖαν ἐντολήν, ὅπως εἴπῃ εἰς τὸν βασιλέα Βαλάκ ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον θὰ τοῦ ὑποδείξῃ ὁ Θεός²⁰. Καὶ οὕτω συνεχίσθη τὸ ταξίδιον πρὸς συνάντησιν τοῦ Βαλάκ.

* * *

Ὅταν ὁ βασιλεὺς Βαλάκ ἐπληροφορήθη ὅτι ἀφίχθη ἤδη ὁ ἀναμενόμενος μάγος, ἐξῆλθε μετὰ σπουδῆς πρὸς συνάντησίν του εἰς κάποιαν πόλιν τῆς

12. Βλ. Ἀριθμ. 22, 20.

13. Βλ. Ἀριθμ. 22, 22 ἐξ.

14. Ὡς γνωστόν, αἱ δύο αὗται πηγαὶ ὠνομάσθησαν οὕτως, ἔνεκα τῆς χρησιμοποίησεως εἰς μίαν ἐκάστην ἐξ αὐτῶν τοῦ Jahwe ἢ τοῦ Elohim ὡς θεοῦ ὀνόματος.

15. «Καὶ ἐφοβήθη Μωάβ τὸν λαὸν σφόδρα, ὅτι πολλοὶ ἦσαν, καὶ προσώχθισε Μωάβ ἀπὸ προσώπου υἱῶν Ἰσραήλ».

16. «Καὶ εἶπε Μωάβ τῇ γερούσιᾳ Μαδιάμ».

17. «Καὶ ἦλθεν ὁ Θεὸς πρὸς Βαλαάμ νυκτὸς καὶ εἶπεν αὐτῷ· εἰ καλέσαι σε πάρεισιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ἀναστὰς ἀκολούθησον αὐτοῖς».

18. «Καὶ ὠργίσθη θυμῷ ὁ Θεός, ὅτι ἐπορεύθη αὐτός, καὶ ἀνέστη ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ διαβαλεῖν αὐτόν».

19. Βλ. La Sainte Bible traduit en français sous la direction de l'École Biblique de Jérusalem, Paris 1961, σελ. 161. Πρβλ. καὶ L. M. Pakozdy, Bileam, ἐν Bo Reicke und L. Rost, Biblisch-Historisches Handwörterbuch, I, Göttingen 1962, στήλ. 252 ἐξ.

20. «Συμπορεύητι μετὰ τῶν ἀνθρώπων· πλὴν τὸ ῥῆμα, ὃ ἐὰν εἴπω πρὸς σέ, τοῦτο φυλάξῃ λαλήσαι» (Ἀριθμ. 22, 35βγ).

Μωάβ, πλησίον τοῦ μεγάλου χειμάρρου Ἀρνών²¹. Καί μετὰ τина διαδικασίαν, μᾶλλον μακράν, φωτισθεὶς ὁ μάντις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, λέγει εὐθέως καὶ ἄνευ περιστροφῶν πρὸς τὸν Βαλάκ, ὅτι δὲν τοῦ εἶναι δυνατόν νὰ καταρασθῇ αὐτούς, τοὺς ὁποίους δὲν καταρᾶται ὁ Θεός, καὶ νὰ ἀναθεματίσῃ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους δὲν ἀναθεματίζει ὁ Κύριος²². Ἐκφράζει μάλιστα καὶ θαυμασμόν διὰ τὸν λαὸν αὐτόν, τὸν ἰσραηλιτικόν, εἰς τὸν ὁποῖον βλέπει, ὁ ἐθνικὸς μάντις, μίαν μοναδικότητα. Καὶ ὡς παρατηρεῖ προσφυῶς ὁ ἐν προκειμένῳ ἐκπλησσόμενος Krämer, χάρις εἰς τὴν φροντίδα καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν λαόν του αὐτόν, ἀντὶ τριῶν καταρῶν, τὰς ὁποίας ἐπεδίωκεν ὁ Βαλάκ κατὰ τοῦ Ἰσραήλ, προέκυψαν τέσσαρες εὐλογίαι ὑπὲρ αὐτοῦ²³.

Οὕτω δὲ εἰς ἓνα δευτέρον χρησμόν ἀπαγγέλλει, ὁ διάσημος μάγος, μίαν βαρυσήμαντον ρῆσιν, τὴν ὁποίαν βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ εἰς τὴν προμετωπίδα τῆς ἀνὰ χειρὸς ἐργασίας, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἀπειλοῦνται οἱ ἐπιβουλευόμενοι τὸν Ἰσραήλ: «Ἰδοὺ λαὸς ὡς σκύμνος ἀναστήσεται καὶ ὡς λέων γαυριωθήσεται· οὐ κοιμηθήσεται ἕως φάγῃ θήραν, καὶ αἷμα τραυματιῶν πίεται»²⁴, ἥτοι «θὰ ἐγερεθῇ κάποιος λαός, ὡς νεαρὸς λέων²⁵, ὁ ὁποῖος θὰ προβάλλεται ἐπαιρόμενος ὡς ἰσχυρὸς μέγας λέων· δὲν θὰ ἡσυχάσῃ πρὶν καταβροχθίσῃ τὴν λείαν του καὶ πρὶν πῖῃ τὸ αἷμα ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἔχει φονεύσει». Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο κείμενον εἰσάγεται διὰ τοῦ ἐπιφωνήματος «ἰδοὺ», τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ συχνάκις εἰς βιβλικά καὶ ἰδίως εἰς προφητικά κείμενα ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἴδε», «νά», «κοίτα», «κοίτα δὲ»». Πρόκειται περὶ μιᾶς σπουδαίας ἐκφράσεως, δι' ἣς θέλει ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς νὰ δηλώσῃ τὴν μεγίστην ἰσχύν, ἣτις θὰ δοθῇ εἰς τὸν Ἰσραήλ, ὅπως ἀκριβῶς δίδεται τοιαύτη εἰς ἓνα σκύμνον λέοντος καὶ μεταμορφοῦται οὗτος ἀπὸ νεογνὸν εἰς ἤδη ἀνεπτυγμένον καὶ ἰσχυρὸν λέοντα. Πρόκειται οὕτω περὶ πραγματικοῦ θαύματος, δεδομένου ἄλλως τε ὅτι τὸ «ἰδοὺ» τοῦτο ἀπαντᾷ κυρίως ὅταν γίνεται

21. «Καὶ ἀκούσας Βαλάκ ὅτι ἦκει Βαλαάμ, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ, εἰς πόλιν Μωάβ, ἣ ἐστὶν ἐπὶ τῶν ὀρίων Ἀρνών, ὃ ἐστὶν ἐκ μέρους τῶν ὀρίων» (Ἀριθμ. 22, 36). Δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι παρὰ τὰς ὑπὸ τοῦ βιβλικοῦ κειμένου παρεχομένας πληροφορίας περὶ τῆς ἐν λόγῳ πόλεως, αὕτη δὲν εἶναι γνωστὴ (βλ. πάντως, καὶ Ν. H. Snaith, *Leviticus and Numbers*, London and Edinburgh 1967, σελ. 290 [The Century Bible]. Πρβλ. καὶ H. Holzinger, *Das vierte Buch Mose oder Numeri*, ἐν E. Kautzsch-A. Bertholet, *Die Heilige Schrift des Alten Testaments*, I, Darmstadt 1971 [Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς τετάρτης ἐκδόσεως τοῦ 1922, σελ. 239]).

22. «Τί ἀράσωμαι ὃν μὴ ἀρᾶται Κύριος, ἢ τί καταράσωμαι ὃν μὴ καταρᾶται ὁ Θεός;» (Ἀριθμ. 23, 8).

23. Βλ. Κ. F. Krämer, μν. ἔργ., σελ. 158.

24. Ἀριθμ. 23, 24.

25. Ἡ ἀντίστοιχος ἑβραϊκὴ λέξις σημαίνει ἐνίοτε καὶ τὴν λέαιναν.

λόγος περί ἐκτάκτου τινὸς «σημείου». Εἰσάγονται, δηλαδή, δι' αὐτοῦ θαυμαστά γεγονότα²⁶.

Ἄλλα καὶ ὁλόκληρος ἡ ἐν Ἀριθμ. 23, 24 βαρυσήμαντος ρῆσις φανερῶνει τὴν ὑπαρξιν ἐνὸς σπουδαίου μελλοντικοῦ γεγονότος, τὸ ὁποῖον ἔχει, ὡς ἐκ τούτου, τὸν χαρακτήρα μιᾶς, τρόπον τινά, θαυμαστῆς προφητείας. Εἰδικώτερον περιγράφεται ἐνταῦθα ἡ ἰσχύς τὴν ὁποίαν θὰ ἀποκτήσῃ διὰ τῆς θείας δυνάμεως ὁ Ἰσραήλ, ὅστις, ὡς προελέχθη, θὰ ἐμφανισθῇ ὡς λεοντιδεὺς καὶ θὰ ἐπαίρεται μὲ ἀλαζονικὴν ὑπεροψίαν μεγάλου καὶ πλήρως ἀνεπτυγμένου λέοντος. Ἐνταῦθα γίνεται ὑπαινιγμὸς περὶ τῆς πολεμικῆς ἰσχύος τοῦ Ἰσραήλ, ὅστις μὲ βιαιότητα σκληροῦ λέοντος ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἐχθρῶν του καὶ δὲν ἡσυχάζει μέχρις ὅτου τοὺς ἐξοντώσῃ πλήρως. Ταῦτα ἀποτελοῦν, ἐνδεχομένως, καὶ μίαν πλαγίαν προειδοποίησιν καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Βαλάκ, ὅστις καλεῖται νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν οἰκτρὰν τύχην τὴν ὁποίαν εἶχον ἐπιφυλάξει ὀλίγον προηγουμένως οἱ Ἰσραηλῖται εἰς τὸν Σηὼν, τὸν βασιλέα τῶν Ἀμορραίων καὶ εἰς τὸν Ὡγ, τὸν βασιλέα τῆς Βασάν²⁷. Οὕτω διὰ τῆς ἀποκαλυπτικῆς ταύτης ρήσεως προφητεύεται ἡ νίκη τοῦ Ἰσραήλ, ὁ ὁποῖος ἐφορμᾷ ὡς πανίσχυρος λέων ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν του.

Εἰς ἓνα ἄλλον χρησμὸν ὁ αἰνιγματώδης οὗτος μάντις περιγράφει καὶ ἐγκωμιάζει, ἀπὸ τὰς στέππας τῆς Μωάβ ὅπου εὐρίσκεται, τὴν ὠραιότητα τῆς εὐφόρου καὶ μαγευτικῆς χώρας, τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ εἰσέλθουν ὁσονούπω οἱ Ἰσραηλῖται, διὰ νὰ τὴν ἀπολαύσουν εὐημεροῦντες. Θαυμάζει δὲ τὸν λαὸν τοῦτον διὰ τὰ ἐνδαιτήματά του, τὰς κατοικίας του καὶ τὴν μελλοντικὴν του πρόοδον, τὴν εὐδαιμονίαν καὶ πραγματικὴν εὐτυχίαν του²⁸. Ἐν συνεχείᾳ ἀπαγγέλλει τὴν βαρυσήμαντον προφητικὴν ρῆσιν «ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ καὶ κυριεύσει ἐθνῶν πολλῶν καὶ ὑψωθήσεται ἡ Γῶγ βασιλεῖα αὐτοῦ»²⁹, ἡ ὁποία ἔχει, προφανῶς, μεσσιακὴν καὶ ἐσατολογικὴν χροιάν. Διὰ τῆς ρήσεως ταύτης δηλοῦται κατηγορηματικῶς, ὅτι ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ λαοῦ, τοῦ Ἰσραηλικοῦ, θὰ προέλθῃ ἐπιφανὴς βασιλεὺς, ὅστις θὰ κατακυριεύσῃ πολλῶν ἐθνῶν καὶ θὰ ἀνυψωθῇ ἡ βασιλεῖα του περισσότερον ἀπὸ ἐκείνην τοῦ Γῶγ³⁰, τοῦ βασιλέως τῶν Ἀμαληκитῶν

26. Βλ. π.χ. ἐν Ματθ. 3, 16: «καὶ ἰδοὺ ἀνέωχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί».

27. Βλ. K. F. Krämer, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 162.

28. «Ὡς καλοὶ οἱ οἰκοὶ σου Ἰακώβ, αἱ σκηναὶ σου, Ἰσραήλ!» (Ἀριθμ. 24, 5).

29. Ἀριθμ. 24, 7. Σημειωτέον ὅτι ἐνταῦθα τὸ μασωριτικὸν ἐβραϊκὸν κείμενον διαφέρει τοῦ κειμένου τῶν Ο'.

30. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Μωϋσέως βασιλέως τῶν Ἀμαληκитῶν Γάδ, ὅστις ὑπὸ τῶν Ο', τοῦ Ἀκύλα καὶ τοῦ Συμμάχου ὀνομάζεται Γῶγ. Ὁ τελευταῖος οὗτος οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σαοὺλ καὶ τοῦ Σαμουὴλ μνημο-

καὶ ὅτι, περαιτέρω, θὰ εὐημερήσῃ γενικώτερον καὶ θὰ δοξασθῇ ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός. Συνεχίζων ὁ ξένος μάγος λέγει ὅτι τὸν λαὸν τοῦτον ὠδήγησεν ὁ ἴδιος ὁ Γιαχβέ, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐκ τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων, καὶ θὰ τὸν καταστήσῃ ἰσχυρὸν ὡς ἄγριον, ὀρμητικὸν καὶ βίαιον ταῦρον, μονοκέρατον· θὰ καταστρέψῃ δὲ τὰ ἐχθρικά πρὸς αὐτὸν ἔθνη³¹. Ὅταν κατακλιθῇ, θὰ κοιμᾶται ὡς νεαρὸς λέων, τὸν ὅποιον οὐδεὶς θὰ τολμήσῃ νὰ ἐγείρῃ ἐκ τοῦ ὕπνου καὶ νὰ διαταράξῃ τὴν ἡσυχίαν του. Προσθέτει δὲ μετ' ἐμφάσεως, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι θὰ τὸν εὐλογοῦν, θὰ εἶναι εὐλογημένοι, εὐτυχεῖς, ἐνῶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι θὰ τὸν καταρῶνται, θὰ εἶναι κατηραμένοι, δυστυχεῖς³².

Εἰς ἓνα ἐκτενέστερον καὶ σπουδαιότερον χρησμὸν προφητεύει ὁ Βαλαάμ, ὅτι «θὰ γεννηθῇ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὁ ὅποιος θὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς ἀρχηγούς τῆς Μωάβ καὶ θὰ ἀφανίσῃ ὅλους τοὺς ἐχθρούς τοῦ Ἰσραήλ»³³. Συγχρόνως ὁμιλεῖ ὁ Βαλαάμ περὶ ἐξοντώσεως καὶ πλείστων ἄλλων λαῶν τῆς περιοχῆς ἐκ μέρους τοῦ ἐν λόγῳ ἰσχυροῦ ἀνδρός. Σημειωτέον ὅτι τὸ ἐβραϊκὸν κείμενον δὲν ἔχει «ἄνθρωπος» ἀλλὰ «ἄστρον» καὶ «σκῆπτρον»³⁴. Τόσον ὅμως εἰς τὸ ἓνα κείμενον, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἄλλο, γίνεται λόγος ὅπως ὅποτε περὶ τοῦ αἰσίου μέλλοντος τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ οὕτω θεωρεῖται ὑπὸ τε τῆς ἰουδαϊκῆς καὶ τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως, ὅτι ἡ σπουδαία αὕτη προφητεία ἀναφέρεται εἰς τὸν Μεσσία³⁵, ὁ ὅποιος θὰ διαλάβῃ ὡς φωτεινὸν καὶ θαυμαστὸν οὐράνιον σῶμα, ὡς «ἄστρον ἐξ Ἰακώβ». Τὸ ὅτι, πάντως, πρόκειται περὶ μελλοντικῆς ἐποχῆς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἐν στίχῳ

νευόμενον, ἐν Α' Βασ. (Σαμ.) 15, 7 ἐξ., ἕτερον Ἀμαληκίτην βασιλέα, τὸν Ἀγάγ. Δέον νὰ λεχθῇ, ὅτι τὸ «Ἀγάγ» δὲν ἦτο τὸ κύριον ὄνομα τοῦ βασιλέως τούτου ἀλλ' ὁ τίτλος του, τὸ βασιλικὸν του ἄξιωμα, ὡς συνέβαινε μὲ τὸ ὄνομα τῶν Φαραὼ τῆς Αἰγύπτου (βλ. καὶ Π. Σιμωνά, Ὁ θάνατος τοῦ Ἀγάγ, βασιλέως τῶν Ἀμαληκίων, Ἀθήναι 1989, σελ. 7 [Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας»]).

31. «Θεὸς ὠδήγησεν αὐτὸν ἐξ Αἰγύπτου, ὡς δόξα μονοκέρωτος αὐτῷ· ἔδεται ἔθνη ἐχθρὰ αὐτοῦ καὶ τὰ πάχη αὐτῶν ἐκμυελιῖ καὶ ταῖς βολαῖς αὐτοῦ κατατοξεύσει ἐχθρόν» (Ἀριθμ. 24, 8).

32. «Κατακλιθεὶς ἀνεπαύσατο ὡς λέων καὶ ὡς σκύμνος· τίς ἀναστήσει αὐτόν; οἱ εὐλογοῦντές σε εὐλόγηται καὶ οἱ καταρῶμενοί σε κεκατήρνανται» (Ἀριθμ. 24, 9). Τὸ ἐβραϊκὸν ἔχει: «ὅς εἶναι εὐλογημένοι ὅσοι σὰς εὐλογοῦν καὶ κατηραμένοι ὅσοι σὰς καταρῶνται».

33. «Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ, ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραήλ καὶ θραύσει τοὺς ἀρχηγούς Μωάβ καὶ προνομεύσει πάντας υἱοὺς Σὴθ» (Ἀριθμ. 24, 17β).

34. Βλ. Biblia Hebraica Stuttgartensia, ἐκδ. K. Elliger-W. Rudolph κ.ά., 5. verbesserte Auflage, Stuttgart 1997, herausgegeben von A. Schenker.

35. Βλ. H. Schneider, μν. ἔργ., σελ. 65. Πρβλ. καὶ Ἱ. Γιαννακοπούλου, Οἱ Ἀριθμοί, Καλάμει 1955, σελ. 138-139.

17α λίαν αποκαλυπτικής βιβλικῆς ρήσεως «δείξω αὐτῷ καὶ οὐχὶ νῦν· μακαρίζω, καὶ οὐκ ἐγγίζει», ἡ ὁποία δηλοῖ ὅτι ὁ Βαλαάμ ἀντικρύζει μὲν τὸν Μεσσίαν, ἀλλὰ, παραδόξως, ὄχι τώρα (ἐπειδὴ θὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸ μέλλον) καὶ ὄχι ἐκ τοῦ πλησίον (διὰ τὸν αὐτὸν λόγον)· ἄρα βλέπει αὐτὸν ἐμφανιζόμενον εἰς τὰ βάθη τῶν αἰώνων. Τοιοῦτοτρόπως ἡ προφητεία αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὴν δαβιδικὴν βασιλείαν καὶ περαιτέρω εἰς τὸν Μεσσίαν. Τὸν τελευταῖον βλέπει οὕτως ἐνταῦθα καὶ τὸ Ταργούμ, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐν προκειμένῳ «Messias», ἀποδεχόμενον, τρόπον τινά, τὴν μεσσιανικὴν ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου³⁶.

Τὰ ὡς ἄνω ἐντυπωσιακὰ βιβλικά κείμενα ὁμιλοῦν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὑπαινικτικῶς, περὶ ἑνὸς προσώπου, τὸ ὁποῖον θὰ ἀναστήσῃ τὸ γόητρον τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκινδύνευσε πολλάκις, κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν συνέβησαν τὰ προαναφερθέντα γεγονότα. Θὰ πραγματοποιηθῇ δὲ τοῦτο χάρις εἰς τοὺς πολλοὺς ἀγῶνας τοῦ ἐν λόγῳ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ σπάνια προνόμιά του. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ εἰδωλολάτρης μάντις Βαλαάμ, ὄχι μόνον δὲν κατηράσθη καὶ δὲν ἀνεθεμάτισε τὸν Ἰσραήλ, ἀλλὰ τὸν ὑψόγησε κατ' ἐπανάληψιν. Εἰς τὴν πραγματικότητα ἔχομεν ἐν προκειμένῳ μίαν συναρπαστικὴν καὶ βαρυσήμαντον προφητείαν, ὅπου προβλέπονται ἐντυπωσιακῶς ἅψ' ἑνὸς μὲν ἢ μεγαλειώδους ἐπικράτησις τοῦ Ἰσραήλ εἰς τὴν νευραλγικὴν περιοχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν ἐγκατεστημένοι οἱ κατὰ τὴν βιβλικὴν ἐποχὴν ἀδίκως ἐπιβουλευόμενοι αὐτὸν περίοικοι λαοί, ἅψ' ἐτέρου δὲ ἡ τελικὴ δόξα του, τῇ βοηθείᾳ τοῦ προστατεύοντος αὐτὸν Γιαχβέ, τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰσραήλ³⁷. Εἰς τὴν παράδοξον ταύτην διήγησιν ἐμφανίζεται ὁ μισθωμένος ἐθνικὸς μάντις καὶ μάγος καὶ αὐτόχρημα ψευδοπροφήτης, ὡς εὐθυγραμμιζόμενος, οὕτως εἰπεῖν, πρὸς τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραήλ καὶ ὡς λαμβάνων παρ' αὐτοῦ τὴν προφητείαν, τὴν ὁποίαν ἀπαγγέλλει διὰ τὸ μέλλον τοῦ ἐν λόγῳ λαοῦ.

Θὰ πρέπει ἐνταῦθα νὰ διευκρινισθῇ, ὅτι αἱ ὡς ἄνω ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ προφητικαὶ ρήσεις τοῦ Βαλαάμ, διὰ τῶν ὁποίων προβάλλεται ὁ Ἰσραήλ ὡς μοναδικὸν ἔθνος, οὐδόλως ὑποδηλοῦν οἰανδήποτε πρὸς αὐτὸν συμπάθειαν τοῦ ἐν λόγῳ μάντεως. Ἀντιθέτως μάλιστα, ἀποδεικνύεται ἐπὶ τῇ βάσει βιβλικῶν μαρτυριῶν, ἡ ὑπαρξὶς ἐχθρικῆς σχέσεως μεταξὺ Βαλαάμ καὶ Ἰσραήλ. Οὕτως ἀναφέρεται ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ὅτι ὁ Γιαχβέ, ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν περιούσιον λαόν του, τὸν Ἰσραήλ, δὲν ἠθέλησε νὰ ἀκούσῃ ὁτιδήποτε ἀπὸ τὸν

36. Βλ. καὶ J. Scharbert, Numeri, 1992, σελ. 100, Würzburg Echter Verlag, Neue Echter Bibel καὶ Τοῦ αὐτοῦ, Genesis 12-50, Würzburg 1986, σελ. 293 (Die Neue Echter Bibel: Kommentar zum Alten Testament mit der Einheitsübersetzung, Lfr. 16).

37. Περισσότερα περὶ αὐτῶν βλ. ἐν Π. Σιμωνᾶ, Ἡ ἀποστασία τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Σαττεῖν (Ἀριθμ. 25, 1 ἐξ. 31, 16), Ἀθήναι 1993 (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας»).

Βαλαάμ κατὰ τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ἠναγκάσθη ὁ εἰδωλολάτρης μάγος νὰ εὐλογήσῃ, ἀντὶ νὰ καταρασθῇ, τοὺς Ἰσραηλίτας³⁸. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὰς ἐπισημανθείσας κακὰς ταύτας σχέσεις, αὗται ἐπιβεβαιοῦνται καὶ ἐξ ἄλλων παλαιοδιαθηκικῶν μαρτυριῶν³⁹. Ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ διασφύζεται τοιαύτη παράδοσις⁴⁰. Συνεπῶς ἐξ ὧν τούτων μαρτυρεῖται, ὅτι ὁ Βαλαάμ ἐκινεῖτο ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν εὐμενῇ προφητείαν του ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ καὶ ὄχι ἐξ ἰδικῆς του ἀγαθῆς διαθέσεως.

* * *

Αἱ γενικῶς ἀπαντῶσαι εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ρήσεις περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ βιβλικοῦ Ἰσραήλ εἶναι σπουδαιόταται, θεωροῦνται δὲ καὶ ἀκραιφνῶς προφητικαί. Οὕτω π.χ. τὸ χωρίον τῆς Γενέσεως «καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα καὶ εὐλογήσω σε καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔσῃ εὐλογημένος· καὶ εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε καὶ τοὺς καταρωμένους σε καταράσσομαι· καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς»⁴¹, ἀναφέρεται εἰς τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ καὶ προμηνύει τὸ λαμπρὸν μέλλον τῆς φυλῆς αὐτοῦ.

Αἱ τοιαῦται ἐπαγγελίαι σχετίζονται πρὸς τὴν μελλοντικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Ἰσραήλ, μετὰ τὰς ἐθνικὰς δοκιμασίας καὶ συμφοράς, τὰς ὁποίας ὑπέστη κατὰ καιρούς.

Ἡ ἐπαγγελλομένη αὕτη κατάστασις θὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ λεγομένου «εὐσεβοῦς ὑπολείμματος» τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ἢ ἄλλως «ιεροῦ καταλοίπου» κ.λπ. Διὰ τούτων ἐννοεῖται τὸ μικρὸν ἐκεῖνο μέρος τοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιβιώσῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰσραήλ καὶ θὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ζύμη διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς νέας θεοκρατικῆς κοινότητος⁴². Περὶ τούτου ὁμιλοῦν πολλοὶ ἐκ τῶν προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὡς οἱ μείζονες

38. «Ἐμισθώσαντο ἐπὶ σὲ τὸν Βαλαάμ, υἱὸν Βεῶρ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας καταρᾶσθαί σε· καὶ οὐκ ἠθέλησε Κύριος ὁ Θεός σου εἰσακοῦσαι τοῦ Βαλαάμ καὶ μετέστρεψε Κύριος ὁ Θεός σου τὰς κατάρας εἰς εὐλογίαν» (Δευτ. 23, 5-6).

39. Βλ. Ἀριθμ. 31, 8, 16. Ἰησ. Ν. 24, 9-10.

40. Βλ. Β' Πέτρ. 2, 15. Ἰουδ. 11. Ἀποκ. 2, 14.

41. 12, 2-3. Βλ. καὶ Ἰ. Φοῦντς, Γένεσις, Πειραιεὺς 1985, σελ. 183 (Μελέτη Παλαιᾶς Διαθήκης).

42. Βλ. καὶ Σ. Καραντζάκη, Ἑρμηνεία περικοπῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, Θεσσαλονίκη 1999, σελ. 381-382.

Ἡσαΐας⁴³ καὶ Ἱερεμίας⁴⁴ καὶ οἱ ἐλάσσονες Ἀμώς⁴⁵, Μιχαΐας⁴⁶ καὶ Σοφονίας⁴⁷. Κατ' αὐτοὺς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος «ὕπολεμμα» θὰ σωθῇ καὶ τελικῶς θὰ δοξασθῇ⁴⁸.

Ἡ σπουδαία προφητεία τοῦ Βαλαάμ, περὶ ἐνδόξου μέλλοντος τοῦ μικροῦ ἀλλ' ἰσχυροῦ αὐτοῦ λαοῦ, ἀναφέρεται ἐν πρώτοις εἰς διαφόρους προσωπικότητας τῆς Ἰσραηλιτικῆς ἱστορίας καὶ δὴ εἰς βασιλεῖς κατατροπώσαντας ἐχθροὺς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ μέλλοντας νὰ δοξάσουν αὐτόν. Ὑπὸ τῆς ἰουδαϊκῆς δὲ παραδόσεως ἀποδίδεται ἡ ἐν λόγῳ προφητεία εἰς τὸν Μεσσίαν τοῦ Ἰσραὴλ. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ραββινικὴν ἀποψιν ὁ Βαλαάμ περιγράφεται μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα, καὶ ἡ τελικὴ μεταβολὴ τῆς κατάρας εἰς εὐλογίαν δὲν προοιμετρεῖται εἰς αὐτόν, ἀλλὰ εἰς τὴν θαυματουργικὴν ἐπέμβασιν τοῦ

43. Βλ. π.χ. ἐν 4, 3-4 («Καὶ ἔσται τὸ ὑπολειφθὲν ἐν Σιών, καὶ τὸ καταλειφθὲν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἄγιοι κληθήσονται, πάντες οἱ γραφέντες εἰς ζωὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ· ὅτι ἐκπλυνεῖ Κύριος τὸν ῥύπον τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων Σιών καὶ τὸ αἷμα ἐκκαθαριεῖ ἐκ μέσου αὐτῶν ἐν πνεύματι κρίσεως καὶ πνεύματι καύσεως»).

44. Βλ. π.χ. ἐν 24, 5-7 («Ὡς τὰ σῦκα τὰ χρηστὰ ταῦτα, οὕτως ἐπιγνώσομαι τοὺς ἀποικισθέντας Ἰούδα, οὓς ἐξαπέσταλκα ἐκ τοῦ τόπου τούτου εἰς γῆν Χαλδαίων εἰς ἀγαθὰ. Καὶ σπηριῶ τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐπ' αὐτοὺς εἰς ἀγαθὰ καὶ ἀποκαταστήσω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἀγαθὰ καὶ ἀνοικοδομήσω αὐτοὺς καὶ οὐ μὴ καθελῶ καὶ καταφυτεύσω αὐτοὺς καὶ οὐ μὴ ἐκτίλω. Καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν τοῦ εἰδέναι αὐτοὺς ἐμέ, ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος, καὶ ἔσονται μοι εἰς λαὸν καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεόν, ὅτι ἐπιστραφήσονται ἐπ' ἐμέ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας αὐτῶν»).

45. Βλ. 5, 15 («Ἀποκαταστήσατε ἐν πύλαις κρίμα, ὅπως ἐλεήσῃ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ Παντοκράτωρ τοὺς περιλοιπούς τοῦ Ἰωσήφ»).

46. Βλ. 4, 7 («Καὶ θήσομαι τὴν συντετριμμένην εἰς ὑπόλεμμα καὶ τὴν ἀπωσμένην εἰς ἔθνος δυνατὸν, καὶ βασιλεύσει Κύριος ἐπ' αὐτοὺς ἐν ὄρει Σιών ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα»).

47. Βλ. ἐν 3, 12-13 («Καὶ ὑπολείψομαι ἐν σοὶ λαὸν πραῖν καὶ ταπεινόν, καὶ εὐλαβηθήσονται ἀπὸ τοῦ ὀνόματος Κυρίου οἱ κατάλοιποι τοῦ Ἰσραὴλ καὶ οὐ ποιήσουσιν ἀδικίαν καὶ οὐ λαλήσουσι μάταια, καὶ οὐ μὴ εὐρεθῇ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν γλῶσσα δολία, διότι αὐτοὶ νεμήσονται καὶ κοιτασθήσονται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν αὐτούς»).

48. Διὰ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος «κατάλοιπον τοῦ Ἰσραὴλ» λέγει χαρακτηριστικῶς καὶ τὰ ἐξῆς ὁ Ἱερεμίας: «Οὕτως εἶπε Κύριος τῷ Ἰακώβ· εὐφράνθητε καὶ χρεμετίσατε ἐπὶ κεφαλὴν ἔθνων· ἀκουστὰ ποιήσατε καὶ αἰνέσατε. εἶπατε· ἔσωσε Κύριος τὸν λαόν αὐτοῦ, τὸ κατάλοιπον τοῦ Ἰσραὴλ. Ἰδοὺ ἐγὼ ἄγω αὐτοὺς ἀπὸ βορρᾶ καὶ συνάξω αὐτοὺς ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς ἐν ἑορτῇ φασέκ· καὶ τεκνοποιήσει ὄχλον πολύν, καὶ ἀποστρέψουσιν ὧδε. Ἐν κλαυθμῷ ἐξηλθον, καὶ ἐν παρακλήσει ἀνᾶξω αὐτούς, αὐλίζων ἐπὶ διωρυγὰς ὑδάτων ἐν ὁδῷ ὀρθῇ, καὶ οὐ μὴ πλανηθῶσιν ἐν αὐτῇ· ὅτι ἐγενόμην τῷ Ἰσραὴλ εἰς πατέρα, καὶ Ἐφραὶμ πρωτότοκός μου ἔστιν» (38[31], 7-9). Βλ. καὶ Xavier Leon-Dufour κ.ἄ., Λεξικὸν Βιβλικῆς Θεολογίας, μετάφρ. ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Σ. Ἀγουριδίου κ.ἄ. ἐκ τῆς τρίτης ἐκδόσεως τοῦ 1974, Ἀθήνα 1980, στήλ. 971-972.

Θεοῦ⁴⁹. Ἐξ ἄλλου ἡ χριστιανικὴ παράδοσις, ἐξερχομένη τῶν στενῶν ἰσραηλιτικῶν ὁρίων, ἀποδίδει τὴν προφητείαν ταύτην εἰς τὸν Μεσσίαν-Χριστόν, ὅστις κατήλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἔσωσεν αὐτόν. Ἀνέτως θὰ ἡδυνάτο τις νὰ εἴπῃ ἐν προκειμένῳ, ὅτι αἱ σχετικαὶ ρήσεις τοῦ Βαλαάμ, αἱ ὅποια ἀναφέρονται ἐνταῦθα, φέρουν εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀναγνώστου τῆς οἰκείας περικοπῆς τὰς παρομοίας φύσεως εὐλογίας καὶ τὰς προφητείας τῶν πατριαρχῶν τοῦ Ἰσραήλ, τὰς ἀφορώσας εἰς τὰς ἐθνικὰς προσδοκίας τοῦ ἐν λόγῳ λαοῦ.

* * *

Εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ὑπάρχουν παρόμοια κείμενα, εἰς τὰ ὅποια, προκειμένου νὰ προβληθῇ ἡ ἰσχὺς ἰσραηλιτικῶν φυλῶν, παραβάλλονται αὗται πρὸς λέοντας. Οὕτω π.χ. εἰς σχετικὴν εὐλογίαν τοῦ Ἰακώβ, ἡ φυλὴ τοῦ Ἰούδα, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἐμφανιζομένη ὡς ἰσχυρὰ καὶ πολυπληθὴς, παραβάλλεται πρὸς σκύμνον, ὁ ὅποιος, καίτοι εἶναι ἀκόμη νεογνόν, ἀπέκτησεν ἐν τούτοις δύναμιν μεγαλοσώμου λέοντος, καὶ τοιουτοτρόπως ἀνερχεῖται διὰ τῶν κατακτητικῶν του ἱκανότητων⁵⁰. Ὡσαύτως εἰς τὴν παρομοίαν εὐλογίαν τοῦ Μωϋσέως, ἡ φυλὴ τοῦ Γὰδ ἐμφανίζεται ὡς ἡ ἐξασφαλίζουσα πολεμικὰς ἐπιτυχίας καὶ παραβάλλεται πρὸς λέοντα, ὁ ὅποιος εἶναι ἔτοιμος νὰ κατασπαράξῃ τὴν λείαν του καὶ δὴ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐχθροῦ⁵¹. Καὶ οἱ χρησμοὶ τοῦ Βαλαάμ φέρουν εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀναγνώστου τὰς παρομοίας προφητείας τῶν πατριαρχῶν, περὶ τῶν προσδοκιῶν διὰ τὸ μέλλον τοῦ Ἰσραήλ⁵². Οὕτως ἡ ἐν Ἀριθμ. 24, 17 ρῆσις τοῦ Βαλαάμ ἐνθυμίζει τὴν ἐν Γέν. 49, 1-27 εὐλογίαν τοῦ Ἰακώβ, ἡ ὅποια περιέχει ἐπίσης προφητείας διὰ τὸ μέλλον τῶν υἱῶν τοῦ Ἰακώβ καὶ ἔχει κατευθύνει τὴν σκέψιν διαφόρων ἐρμηνευτῶν εἰς τὸν μέλλοντα νὰ ἐμφανισθῇ Μεσσίαν⁵³.

49. Βλ. Ν. Ὀλυμπίου, Ἀπὸ τῆ θυσίας τοῦ Ἀβραάμ στὴν Ἀkedah Yitzhak. Τὸ Γέν. 22, 1-19 στὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ τὸν πρῶμο Ἰουδαϊσμό, Ἀθήνα 2000, σελ. 378.

50. «Σκύμνος λέοντος Ἰούδα· ἐκ βλαστοῦ, υἱέ μου, ἀνέβης· ἀναπνεύων ἐκοιμήθη ὡς λέων καὶ ὡς σκύμνος· τίς ἐγερεῖ αὐτόν;» (Γέν. 49, 9). Διὰ τοὺς ἀγῶνας, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τὰς ἱκανότητας τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα βλ. καὶ C. Westermann, Genesis, 3. Teilband, Genesis 37-50, Neykirchen 1982, σελ. 259 (Biblischer Kommentar, Altes Testament, ἐκδ. M. Noth κ.ά.), G. von Rad, Das erste Buch Mose, Genesis, Kapitel 23, 19-50, 26, 3. Auflage, Göttingen 1964, σελ. 371 ἐξ. (Das Alte Testament Deutsch, ἐκδ. A. Weiser).

51. «Καὶ τῷ Γὰδ εἶπεν· εὐλογημένος ἐμπλατύνων Γὰδ· ὡς λέων ἀνεπαύσατο, συντρίψας βραχίονα καὶ ἄρχοντα» (Δευτ. 33, 20). (Τὸ κείμενον τῶν Ο΄ διαφέρει ὀλίγον τοῦ ἑβραϊκοῦ).

52. K. F. Krämer, μν. ἔργ., σελ. 146.

53. Βλ. J. Schneider, Messias, ἐν Calwer Bibellexikon in Fünfter Bearbeitung, herausgegeben von T. Schlatter, Stuttgart 1959, στήλ. 877.

Ἡ ἐν Ἀριθμ. 24, 9β εὐλογία τοῦ Βαλαάμ πρὸς σύμπαντα τὸν Ἰσραὴλ⁵⁴ ἐνθυμίζει τὴν παρομοίαν εὐλογίαν τοῦ Ἰσαάκ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰακώβ⁵⁵. Τοῦτον εὐλογεῖ ὁ Ἰσαάκ ὡς πρωτότοκον⁵⁶, ἀπονέμων δὲ τὴν εὐλογίαν του εἰς αὐτόν, καθιστᾷ ἐμφανῆ πλέον τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Ἰακώβ ἐναντι τοῦ Ἡσαῦ, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ⁵⁷. Ὡσαύτως φέρει εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀναγνώστου καὶ τὴν παραπλησίαν ἐν Γέν. 12, 3 χαρακτηριστικὴν φράσιν τοῦ Γιαχβὲ πρὸς τὸν μέλλοντα πατριάρχη Ἀβραάμ, ὅτε τὸν ἐκάλει νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς πατρίδος του καὶ ἐκ τῆς συγγενείας του καὶ νὰ πορευθῇ εἰς ἄγνωστον του χώραν⁵⁸. Διὰ τῶν λόγων τούτων παρέχεται εἰς τὸν Ἀβραάμ ἡ διαβεβαίωσις, ὅτι θὰ τύχῃ πλείστων ὧσων δωρεῶν καὶ πλουσίας τῆς θείας εὐλογίας. Θὰ πραγματοποιηθῇ δὲ τοῦτο διὰ τῆς παρεχομένης εὐλογίας εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι θὰ τὸν εὐλογοῦν καί, ἀντιθέτως, διὰ τῆς τιμωρίας ἐναντίον ἐκείνων, οἵτινες θὰ τὸν καταρῶνται⁵⁹. Αἱ θεῖαι αὗται ἐπαγγελίαι ἀποτελοῦν καὶ συνιστοῦν μίαν ἐπιβεβαίωσιν, τρόπον τινά, τῆς ἐνδόξου ἐπιβιώσεως τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἐκείνην τοῦ λαμπροῦ ἐν γένει μέλλοντός του, ἀνάλογον τοῦ ὁποίου δὲν διεφαίνετο προκειμένου περὶ ἄλλων λαῶν.

Παρόμοιαι εὐλογίαι ἀπαντοῦν καὶ ἄλλαχού τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὡς ἐν Γέν. 18, 18⁶⁰ καὶ 22, 18⁶¹, ὅπου τονίζεται ὅτι, χάρις εἰς τὴν πίστιν τοῦ Ἀβραάμ, θὰ καταστῇ οὗτος γενάρχης μεγάλου λαοῦ καὶ δι' αὐτοῦ (τοῦ Ἀβραάμ) θὰ εὐλογηθοῦν ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, τῆς ὑποσχέσεως ταύτης ἐπαναλαμβανομένης καὶ ἐν 26, 4-5 πρὸς τὸν υἱὸν τούτου, τὸν Ἰσαάκ⁶². Εἰς τὰ χωρία ταῦτα γίνεται λόγος περὶ τοῦ Ἰσραὴλ (ὡς ἀπογόνου τοῦ Ἀβραάμ, περαιτέρω δὲ καὶ τοῦ Ἰσαάκ).

54. «Οἱ εὐλογοῦντές σε εὐλόγηνται, καὶ οἱ καταρῶμενοί σε κεκατήρηνται».

55. «Ὁ καταρῶμενός σε ἐπικατάρατος, ὁ δὲ εὐλογῶν σε εὐλογημένος» (Γέν. 27, 29γ). Βλ. καὶ Ἰ. Φοῦντα, μν.ἔργ., σελ. 359.

56. Βλ. σχετικῶς ἐν γέν. 27, 1 ἐξ.

57. «Καὶ γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ προσκυνήσουσί σε οἱ υἱοὶ τοῦ πατρός σου» (Γέν. 27, 29β).

58. «Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄν σοι δεῖξω» (Γέν. 12, 1).

59. «Καὶ εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε καὶ τοὺς καταρῶμένους σε καταράσομαι» (Γέν. 12, 3α).

60. «Ἀβραάμ δὲ γινόμενος ἔσται εἰς ἔθνος μέγα καὶ πολὺ, καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς».

61. «Καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ἀνθ' ὧν ὑπῆκουσας τῆς ἐμῆς φωνῆς».

62. «Καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ καὶ δώσω τῷ σπέρματί σου πᾶσαν τὴν γῆν ταύτην, καὶ εὐλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ἀνθ' ὧν ὑπῆκουσεν Ἀβραάμ ὁ πατήρ σου τῆς ἐμῆς φωνῆς...».

* * *

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν δομὴν τῆς ἐν Ἀριθμ. 22-24 βιβλικῆς διηγήσεως περὶ τοῦ Βαλαάμ, πρέπει νὰ ὑπομνησθῇ τὸ ἐν ἀρχῇ λεχθέν, ὅτι αὕτη περιέχει στοιχεῖα δύο διαφόρων πεντατευχίων πηγῶν, ἥτοι τῆς Γιαχβικῆς (J) καὶ τῆς Ἑλωχειμικῆς (E)⁶³. Ἐνδεικτικῶς δὲ ἀναφέρομεν ὅτι τὰ ἐν 23, 22 διαλαμβανόμενα περὶ τοῦ ὅτι ὁ Θεὸς ἐξήγαγεν αἰσίως τοὺς Ἰσραηλίτας ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ὁδηγῶν ὁ ἴδιος αὐτοὺς εἰς τὸν τελικὸν προορισμὸν των, τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, μὲ δύναμιν ἰσχυράν, ὡς ἐκείνην τοῦ μονοκεράτου (ἀγρίου) ταύρου⁶⁴, ἀπαντοῦν παρομοίως καὶ ὀλίγον κατωτέρω καὶ δὴ ἐν 24,⁶⁵ Τὸ πρῶτον χωρίον ἐξ αὐτῶν προέρχεται ἐκ τῆς Ἑλωχειμικῆς πηγῆς, ἐνῶ τὸ δεύτερον ἐκ τῆς Γιαχβικῆς. Ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν 23, 24 βαρυσήμαντος ρῆσις, ὅτι ὁ Ἰσραὴλ θὰ ἐγερθῇ ὡς λέων καὶ δὲν θὰ κατακλιθῇ πρὶν καταβροχθίσῃ τὴν λείαν του καὶ πρὶν πῖν τὸ αἷμα ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἔχει φονεύσει, ἀπαντᾷ παραπλησίως καὶ ἐν 24, ⁹⁶⁶. Δέον νὰ θεωρῇται βέβαιον, ὅτι αἱ ἐν 23, 24 διαφαινόμεναι προσδοκίαι καὶ ἐπαγγελίαι προσδίδουν εἰς τὸ χωρίον τοῦτο μεσσιακὸν καὶ ἐσχατολογικὸν χαρακτῆρα, ὡς συμβαίνει γενικῶς προκειμένου περὶ τῶν εὐλογιῶν τοῦ Βαλαάμ.

Ἀναφερθέντες πρὸ ὀλίγου εἰς μελλοντικὸν μεγαλεῖον τοῦ Ἰσραὴλ, ὅπως τοῦτο διαφαίνεται ἐκ τῶν ἐν Ἀριθμ. 22-24 ἐντυπωσιακῶν προφητικῶν ρήσεων τοῦ ἐθνικοῦ μάντεως Βαλαάμ, δέον νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι τὸ ὄνομα «Ἰσραὴλ» εἶναι κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ὄνομα ἱερόν, χρησιμοποιούμενον πρὸς δήλωσιν τοῦ λαοῦ τῆς Διαθήκης καὶ ὄχι ἀπλῶς ἐνὸς ἔθνους, ὅπως δηλώνουν π.χ. αἱ λέξεις «Ἐδὼμ», «Ἀράμ», «Μωάβ» κ.λπ.⁶⁷ Διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Γιαχβὲ δὲ τιμητικῆς ἐκλογῆς του εὐρίζεται ὁ Ἰσραὴλ εἰς τὸ κέντρον τῆς ἱερᾶς ἱστορίας καὶ οὕτω καθίσταται ὁ τρόπον τινά, ἰδιαίτερος, ὁ ἰδικὸς του λαός, ὁ λαὸς τοῦ Γιαχβέ⁶⁸, ὁ περιούσιος καὶ ἐκλεκτός του⁶⁹, ὁ

63. Ἐκτὸς τῶν προεκτεθέντων βιβλιογραφικῶν στοίχειών βλ. καὶ H. Holzinger, Das vierte Buch Mose oder Numeri, ἐν E. Kautzsch - A. Bertholet, μν. ἔργ., σελ. 236 ἐξ.

64. «Θεὸς ὁ ἐξαγαγὼν αὐτοὺς ἐξ Αἰγύπτου· ὡς δόξα μονοκέρωτος αὐτῶ».

65. «Θεὸς ὠδήγησεν αὐτὸν ἐξ Αἰγύπτου, ὡς δόξα μονοκέρωτος αὐτῶ».

66. «Κατακλιθεὶς ἀνεπαύσατο ὡς λέων καὶ ὡς σκύμνος· τίς ἀναστήσει αὐτόν;».

67. Πρβλ. καὶ Xavier Leon - Dufour κ.ἄ., μν. ἔργ., στήλ. 531.

68. Βλ. π.χ. Ψαλμ. 49(50), 7 («Ἀκουσον, λαός μου, καὶ λαλήσω σοι, Ἰσραὴλ, καὶ διαμαρτύρομαι σοι· ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου εἰμὶ ἐγώ»).

69. Βλ. π.χ. Ἦσ. 45, 4 («Ἐνεκεν τοῦ παιδός μου Ἰακώβ καὶ Ἰσραὴλ τοῦ ἐκλεκτοῦ μου, ἐγὼ καλέσω σε τῷ ὀνόματί σου καὶ προσδέξομαι σε»).

πρωτότοκος υἱός του⁷⁰, τὸ ποίμνιόν του⁷¹, ὁ ἀμπελὼν αὐτοῦ⁷² κ.λπ.

Ἐνταῦθα εἶναι ἀπαραίτητον νὰ λεχθῇ, ὅτι κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, τὸ μοναδικὸν τοῦτο μεγαλεῖον ἀναφέρεται κατ' ἐπέκτασιν εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ Μεσσίου-Χριστοῦ, διὰ τὸν ὁποῖον, ὡς πιστεύει αὕτη, ὁμιλεῖ ὁ ἐν λόγῳ ἔθνικὸς μάντις προφητικῶς. Εἶναι πράγματι ἄξιον πολλῆς προσοχῆς, ὅτι κατὰ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ἡ ὁποία εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ βασίζεται εἰς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ἐν τῷ χωρίῳ Γαλ. 3, 16 γίνεται λόγος κατὰ τρόπον προφητικὸν περὶ τοῦ Μεσσίου-Χριστοῦ. Ἐκεῖ ὁ Παῦλος λέγει ὅτι αἱ ἐπαγγελίαι ἐδόθησαν εἰς τὸν Ἀβραάμ «καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ», δηλαδή «καὶ εἰς τὸν ἀπόγονόν του». Δὲν λέγει δὲ «καὶ τοῖς σπέρμασιν», δηλαδή «καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους», ὅπως θὰ ἔλεγεν ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ πολλῶν ἀπογόνων, ἀλλὰ «καὶ τῷ σπέρματί σου», δηλαδή «καὶ εἰς τὸν ἀπόγονόν σου». Ὁ ἀπόγονος δὲ αὐτὸς θεωρεῖται ὅτι εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός⁷³. Ἐντεῦθεν ἔχει ἐπικρατήσῃ ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ἡ ἐν λόγῳ γνωστὴ χριστιανικὴ ἄποψις.

Τὴν ἰδίαν σημασίαν ἀποδίδει ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία καὶ εἰς τοὺς παρομοίους λόγους τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ὁ ὁποῖος εἰς τὰς Πράξεις ὁμιλεῖ κατὰ τρόπον προσδιοριστικὸν περὶ τοῦ ἀπογόνου καὶ ὄχι περὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀβραάμ⁷⁴. Ἐξ ἄλλου ὁ Πέτρος, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, κηρύσσει τὴν ἀνατολὴν τῆς μεσσιανικῆς ἐποχῆς καὶ τὴν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκπλήρωσιν τῶν προφητειῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης⁷⁵. Πρέπει δὲ νὰ τονισθῇ ὡπσοδήποτε καὶ τὸ ὅτι ἡ ἀρχέγονος χριστιανικὴ ἐκκλησία ἀποδίδει εἰς τὸν Ἰησοῦν τὸν τίτλον τοῦ Μεσσίου-Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ἐμφανίζει ὡς πραγματικὸν υἱὸν τοῦ Δαβίδ.

Τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἔδωκεν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος εἰς τὸν λόγον τὸν ὁποῖον ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτε ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς καὶ εἶπε «περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβίδ», ὅτι «ὄρκω ὥμοσεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὁσφύος αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν Χριστὸν καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ»⁷⁶. Ὡσαύτως καὶ οἱ λόγοι

70. Βλ. π.χ. Ἐξ. 4, 22 («Τάδε λέγει Κύριος· υἱὸς πρωτότοκός μου Ἰσραήλ»).

71. Βλ. π.χ. Ψαλμ. 94 (95), 7 («Αὐτός ἐστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ ἡμεῖς λαὸς νομῆς αὐτοῦ καὶ πρόβατα χειρὸς αὐτοῦ»).

72. Βλ. π.χ. Ἠσ. 5, 7 («Ὁ γὰρ ἀμπελὼν Κυρίου σαβαὼθ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ ἐστὶ καὶ ἄνθρωπος τοῦ Ἰουδα νεόφυτος ἡγαπημένος») καὶ Xavier Leon - Dufour, μν. ἔργ., αὐτόθι.

73. «Τῷ δὲ Ἀβραάμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ· οὗ λέγει καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι Χριστός».

74. Πράξ. 3, 25-26.

75. Βλ. Γ. Α. Γαλίτη, Χριστολογία τῶν λόγων τοῦ Πέτρου ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων, Ἀθῆναι 1963, σελ. 32, ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

76. Πράξ. 2, 29-30.

τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Πισιδίας Ἰουδαίους, ὅτι «τούτου (δηλαδή τοῦ Δαβίδ) ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγαγε τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰησοῦν»⁷⁷, ἔχουν τὴν ἰδίαν σημασίαν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν σχέσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Μεσσίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἄλλως τε καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, ἐντυπωσιασμένοι ἀπὸ τὴν θαυματουργικὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου, ἔβλεπον αὐτὸν ὡς υἱὸν τοῦ Δαβίδ⁷⁸.

Διὰ τῆς ἀπασχολούσης ἡμᾶς ἐνταῦθα σπουδαίας ταύτης προφητικῆς ρήσεως προβάλλεται, λοιπόν, πράγματι, ὁ Ἰσραὴλ, τοῦ ὁποίου προφητεύονται ἡ ἀνύψωσις καὶ τὸ ἐν γένει ἐνδοξον μέλλον. Θὰ ἡδύνατό τις δὲ νὰ διαπιστώσῃ ἐν προκειμένῳ, ὅτι εἰς τὸ μασωριτικὸν ἔβραϊκὸν κείμενον δὲν φαίνεται σαφῶς ἡ τοιαύτη ἐνδοξος μελλοντικὴ κατάστασις τοῦ Ἰσραὴλ, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι παρατηρεῖται, παραδόξως, θὰ ἔλεγέ τις, εἰς τὸ κείμενον τῶν Ο'. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων εἶναι ἐπόμενον νὰ στηρίζεται ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία ἐπὶ τῆς ὡς ἄνω μεταφράσεως τῶν Ο', πιστεύουσα ὅτι ἡ λαμπρὰ καὶ ἀξιοθαύμαστος αὕτη προφητεία ἔχει πληρωθῇ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἡ μεσσιακὰ χαρὰ κτηριστικὰ ἔχουσα σπουδαία ἐπαγγελία, τὴν ὁποίαν ἡ Ἰουδαϊκὴ παράδοσις θεωρεῖ πληρουμένην ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Μεσσίου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία θεωρεῖ ἤδη πληρωθεῖσαν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Μεσσίου-Χριστοῦ. Ὅπως, ὅμως, καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἡ μετάφρασις τῶν Ο' προκαλεῖ ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν, προβάλλουσα τὴν ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ προφητείαν ταύτην περισσότερο ἀπὸ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔβραϊκὸν κείμενον. Ἐπηρεάζει δὲ τὰ χριστολογικὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία, προβάλλουσα ἐν προκειμένῳ τὴν μορφήν τοῦ Μεσσίου-Χριστοῦ.

Ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία, βασιζομένη, ὡς γνωστόν, εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Καινῆς Διαθήκης, εἶδε τὴν ἐκπλήρωσιν προφητικῶν ρήσεων ὑψηλοῦ περιεχομένου ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἦτο, ἐν προκειμένῳ, «σκιά τῶν μελλόντων», δηλαδή τῆς μελλούσης πραγματικότητος, ἡ ὁποία εἶναι ὁ Χριστός, συμφώνως πρὸς ὅσα λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς χριστιανούς τῶν Κολοσσῶν⁷⁹. Ὡς τονίζεται δὲ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ, ἡ λατρεία τὴν ὁποίαν προσφέρουν οἱ ἱερεῖς εἶναι ἀπεικόνισις καὶ σκιά τῆς ἐπουρανίου λατρείας⁸⁰.

* * *

77. Πράξ. 13, 23.

78. Βλ. Ματθ. 9, 27, 15, 22, 20, 30-31.

79. Βλ. Κολ. 2, 17.

80. «Ὑποδείγματι καὶ σκιά λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων» (Ἑβρ. 8, 5).

Αί ἐξετασθεῖσαι προφητικαὶ εὐλογίαι τοῦ εἰδωλολάτρου μάγου Βαλαάμ ὑπογραμμίζουν τὴν ἰδιαιτέραν καὶ δὴ καὶ προνομιακὴν θέσιν τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ὁ βιβλικὸς Ἰσραήλ, ἐν μέσῳ τῶν περιόικων λαῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἀρχαίας Ἀνατολῆς. Ὑπογραμμίζουν, ἐπομένως, καὶ τὴν τεραστίαν ζωτικότητα αὐτοῦ, τοσοῦτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον προβάλλεται οὗτος ἐντόνως, ἀνανεούμενος καὶ ὑπερυψούμενος ἔναντι ὅλων τῶν ἄλλων λαῶν. Ἐὰν λάβῃ δέ τις ὑπ' ὅψιν τοὺς νικηφόρους ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους διεξήγαγεν ὁ Ἰσραηλῆτις βασιλεὺς Δαβὶδ κατὰ τῶν Ἑδωμιτῶν καὶ τῶν Μωαβιτῶν⁸¹, ἐνδέχεται νὰ θεωρήσῃ, ὅτι εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται ἡ ἐν Ἀριθμ. 24, 17 περιλάλητος καὶ εὐνοϊκὴ διὰ τὸν Ἰσραήλ προφητεία. Ἄλλ' ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὴν προφητείαν τοῦ Νάθαν⁸², ἐν τῇ ὁποίᾳ γίνεται λόγος ὅχι μόνον περὶ τοῦ Δαβὶδ ἀλλὰ καὶ περαιτέρω καὶ περὶ τῆς δυναστείας αὐτοῦ, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ προφητεία ἀναφέρεται καὶ εἰς ἄλλους βασιλεῖς, ἀπογόνους τοῦ Δαβὶδ. Κατὰ τὴν ἰουδαϊκὴν, ὅμως, παράδοσιν, ἐνταῦθα δὲν ἐννοεῖται ὁ Δαβὶδ ἢ ἄλλος τις ἐνδοξος Ἰσραηλῆτις βασιλεὺς, ἀπόγονος αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Μεσσίας. Δι' αὐτοῦ θὰ καθίστατο δυνατὴ ἡ ἐσχατολογικὴ ἀπολύτρωσις τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἐκυριάρχουν κάποτε ἐντονοὶ ἐθνικιστικαὶ καὶ ἐσχατολογικαὶ προσδοκίαι. Συμφώνως πρὸς αὐτάς, θὰ ἀνεγεννᾶτο οὗτος θρησκευτικῶς καὶ κοινωνικῶς, καὶ θὰ ἐπανεύρισκε τὴν παλαιάν του εὐημερίαν καὶ δόξαν. Ὁ προφῆτης Ζαχαρίας, εἰς μίαν σπουδαίαν ἐν 9, 1-17 προφητείαν του, ἀναφέρεται σαφῶς εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἐνὸς μεσσαικοῦ κράτους καὶ εἰς τὸ λαμπρὸν μέλλον τῆς πρωτευούσης του, τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἡ ὁποία θὰ ἀναδειχθῇ εἰς παγκόσμιον θρησκευτικὸν κέντρον, μὲ τὴν ἐν ταπεινώσει προσέλευσιν εἰς αὐτὴν τῶν ἐθνικῶν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς γῆς, διὰ νὰ λατρεύσουν εἰς τὸν ἐκεῖ ναόν της τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ⁸³. Ὅμιλεῖ δὲ περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Ἡσαΐας, προσκαλῶν ὅλα τὰ ἔθνη νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ⁸⁴.

Ἐξ ἄλλου, κατὰ τὴν χριστιανικὴν παράδοσιν ἐννοεῖται ἐν προκειμένῳ ὁ Μεσσίας-Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶναι κατὰ σάρκα ἀπόγονος τοῦ Δαβὶδ⁸⁵, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ⁸⁶ καὶ ἡ δόξα του⁸⁷, ἡ δὲ χριστιανικὴ ἐκκλησία μὲ τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους, τοὺς συμβολίζοντας τὰς δώδεκα φυλάς τῆς Παλαιᾶς Δια-

81. Βλ. Π. Σιμωνά, Δαβὶδ καὶ Μωαβίται, Θεσσαλονίκη 1964, σελ. 5 ἐξ.

82. Βλ. Β' Βασ. (Σαμ.) 7, 12-16.

83. Βλ. καὶ Β. Βέλλα, Ἀγγαῖος, Ζαχαρίας, Μαλαχίας, Εἰσαγωγή – Μετάφρασις ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ — Κείμενον τῶν Ο' — Σχόλια, Ἀθήναι 1950, σελ. 106 ἐξ.

84. Βλ. κυρίως ἐν Ἠσ. 45, 15.

85. Βλ. καὶ Πράξ. 2, 29-30.

86. «Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ» (Ἰωάν. 1, 50. Πρβλ. καὶ 12, 13).

87. «Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ» (Λουκ. 2, 32).

θήκης, εἶναι ὁ νέος Ἰσραήλ⁸⁸. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐκδέχεται τὴν ἐν Ἀριθμ. 23, 24 ἀπαντῶσαν προφητικὴν ρῆσιν ὡς προτύπωσιν τῶν ἀφορώντων εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ δὴ εἰς τὴν ἐπικράτησιν αὐτοῦ. Τὴν ἰδίαν δὲ τυπολογίαν βλέπει καὶ εἰς ἄλλα κείμενα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὡς π.χ. εἰς τὰ γνωστὰ καὶ ἄκρως συγκινητικὰ ῥήματα περὶ τοῦ πάσχοντος «Παιδὸς Κυρίου», τὰ ὅποια ἀπαντοῦν εἰς τὸν Ἡσαΐαν καὶ συγκεκριμένως εἰς τὴν ἐν 52, 13-53, 12 ἐνότητα. Ἐκεῖ περιγράφονται τὰ παθήματα καὶ ἡ δόξα τοῦ αἰνιγματικοῦ ἐκείνου προσώπου, τὸ ὅποιον εἶναι γνωστὸν καὶ ὡς «Δοῦλος τοῦ Γιαχβέ» («Ebed Jahwe»).

Κατὰ τὰ ἀναλυθέντα, ὡς ἄνω, παλαιοδιαθηκικά κείμενα, ὁ ἐθνικὸς μάντις Βαλαάμ διαβλέπει τὰς ἀπαισιοδόξους τύχας τῶν Μωαβιτῶν καὶ ἄλλων γειτονικῶν λαῶν τῆς Παλαιστίνης, προλέγων τὴν καταστροφὴν αὐτῶν. Ἐπικεντρώνει δὲ τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του κυρίως πρὸς τὸν Ἰσραήλ, τὸν ὅποιον κατ' ἐπανάληψιν εὐλογεῖ, καὶ ἐξυμνεῖ τὸ μελλοντικῶς ἐνδοξόν καὶ λαμπρὸν μεγαλεῖόν του. Τοῦ μεγαλείου τούτου θὰ ἀξιωθῇ οὗτος προνομικῶς τρόπον τινά, ὡς πιστὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν μεσσιακὴν ἐποχὴν⁸⁹, τὴν εὐφρόσυνον αὐτὴν περίοδον τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου. Πρόκειται περὶ ἀναμφισβητήτου καὶ σημαντικῆς προφητείας ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ, ἡ ὁποία θὰ πραγματοποιηθῇ εἰς κάποιαν, μᾶλλον ἄγνωστον, ἐποχὴν, χρονικῶς ὄχι ἐγγὺς ἀλλὰ μελλοντικὴν, διὰ τῆς ἐλεύσεως σπουδαίου προσώπου, παραβαλλομένου πρὸς λαμπρὸν ἄστρον τοῦ οὐρανίου στερεώματος.

Μετὰ τὴν διερεύνησιν τῶν τοιούτων κειμένων, ἐξακριβοῦνται ἡ ἐπ' αὐτῶν θέσις τῆς παραδόσεως καὶ δὴ τῆς τε Ἰουδαϊκῆς καὶ τῆς χριστιανικῆς. Οὕτω κατὰ τὴν πρώτην, ἥτοι τὴν Ἰουδαϊκὴν, ἡ ἐν λόγῳ προφητεία ἔχει, ὡς ἥδη ἐλέχθη, μεσσιακὸν χαρακτῆρα, θεωροῦσα τὸ ἐνταῦθα προβαλλόμενον πρόσωπον ὡς Μεσσίαν. Ἡ δὲ χριστιανικὴ παράδοσις ἀποδίδει τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος προφητείαν εἰς τὸν Μεσσίαν-Χριστόν, διὰ τοῦ ὁποίου θεωρεῖται, ὅτι ἐξεπληρώθη αὕτη. Οὕτω προφητεύεται ἐμμέσως ἢ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σωτηρία, ὡς αὕτη προτυποῦται διὰ τῆς λαμπρᾶς νίκης τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ τῶν ἐπιβουλεωμένων αὐτόν. Ὁ Ἰουδαϊσμός, ὅμως, ἀπορρίπτει τὰ περὶ μιᾶς τοιαύτης προτυπώσεως, θεωρῶν τὴν ἐν προκειμένῳ χριστιανικὴν διδασκαλίαν ὡς μίαν παραποίησην, τρόπον τινά, καὶ εἰς τὴν πραγματικότητά ὡς μίαν νόθευσιν τῆς Ἰουδαϊκῆς παραδόσεως. Διατείνεται δὲ οὗτος, ὅτι εἶναι ὁ μόνος αὐθεντικὸς ἐρμηνευτὴς τῶν ἐν λόγῳ παλαιοδιαθηκικῶν κειμένων⁹⁰.

Πρέπει, πάντως, νὰ τονισθῇ, ὅτι οἱ πατέρες τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας,

88. Βλ. καὶ *Havner Leon - Dufour*, μν. ἔργ., στήλ. 532.

89. «Ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν» (Ἀριθμ. 24, 14).

90. Βλ. καὶ *N. Ὁλυμπίου*, μν. ἔργ., σελ. 16.

ἐρμηνεύοντες χριστολογικῶς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, εὐρίσκουν ἐν αὐτῇ τὴν προπαρασκευὴν διὰ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Ἰσραήλ, ἔχουσα ἐντεῦθεν χριστολογικὸν προσανατολισμόν, προητοιμάσῃ, κατ' αὐτούς, τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ. Ὅθεν, δύναται νὰ λεχθῇ ἐν κατακλείδι, ὅτι αἱ ὡς ἄνω ρήσεις τοῦ μάντεως Βαλαάμ εἶναι, προφανῶς, αἰσιόδοξοι προφητεῖαι διὰ τὸ μέλλον τοῦ βιβλικοῦ Ἰσραήλ, ἀναφερόμεναι τελικῶς καὶ εἰς τὸν Μεσσίαν-Χριστόν.